

I.- ÔN LỊCH SỬ CHUYỆN HÙNG VƯƠNG

Theo truyền thuyết, cháu ba đời vua Thần Nông (Trung Hoa) là Đế Minh, đi xuống phương nam tuấn tra, đến vùng Ngũ Lĩnh, kết hôn cùng tiên nữ, sinh ra Lạc Tộc. Đế Minh truyền ngôi cho con trưởng là Đế Nghi làm vua phương bắc, và con thứ là Lạc Tộc làm vua phương nam. Lạc Tộc xưng là Kinh Dương Vương năm 2879 trước Công nguyên (TCN), đời vua thứ hai là Xích Quỷ. Cũng theo truyền thuyết, nước Xích Quỷ chia thành hai nước Đàng Đình (Há Nam, Trung Hoa) xuống tới miền Trung Việt Nam ngày nay theo hướng bắc nam, và thành Ba Thục (Tá Xuyên, Trung Hoa) ra tới biển Thái Bình Dương theo hướng tây đông.

Kinh Dương Vương lập gia đình với con gái của Đế Nghi Đình Quân là Long Nữ, sinh ra Sùng Lãm. Sùng Lãm nối ngôi vua cha, tức Lạc Long Quân. Lạc Long Quân lấy con gái của Đế Lai tên là Âu Cơ, sinh ra đời 100 người con trai. Lạc Long Quân bàn với Âu Cơ: "Ta là dòng dõi rồng, người là dòng dõi tiên, ăn uống với nhau lâu không đẻ được. Nay chúng ta đẻ được một trăm con, vậy người đem năm mươi con lên núi, còn ta đem năm mươi con xuống biển lập nghiệp."

Lạc Long Quân phong cho con trưởng làm vua nước Văn Lang, xưng là Hùng Vương. Hùng Vương chia nước thành 15 bộ, đóng đô ở Phong Châu, và truyền đời 18 đời vua. Nguyên vua nước Thục (Ba Thục, Trung Hoa) có hôn với con gái của Hùng Vương, nên Hùng Vương không gả. Thục Vương tức giận căn dặn con cháu phải trở thù nước Văn Lang.

Nhân cơ hội Hùng Vương thế 18 ham rượu chè, bê trễ việc quân, cháu của Thục Vương tên là Phán, đem quân tấn công Hùng Vương năm 258 TCN (quý mão), chiếm được Văn Lang, chiếm đoạt triều đình Hùng Vương. Vua Hùng Vương thế 18 nháy xuống giường tức tá. Nếu tính từ năm 2879 TCN đến năm 258 TCN, tức là Kinh Dương Vương đời Hùng Vương thế 18, có tất cả hai mươi đời vua và truyền trong 2621 năm, tính trung bình mỗi đời vua trên 130 năm.

II.- HOÀI NGHI VỀ CHUYỆN HÙNG VƯƠNG

Từ thế kỷ 18, nhiều sử gia đã tỏ ý nghi ngờ về Hoàng Bàng (Hùng Vương) không có thật, và cho rằng vào thế kỷ 15, sử gia Ngô Sĩ Liên đã đưa chuyện thần thoại hoàng đế xuống vào bộ chính sử Đại Việt sử ký toàn thư đời vua Lê Thánh Tông (tráng vì 1460-1497).

M&t trong nh&ng ng&oi đ&u tiên lên ti&ng nghi ng& v& tính xác th&c c&a chuy&n Hùng V&ng là Ngô Th&i Sĩ (1726-1780). Trong sách Vi&t s& tiêu án [Nêu lên nh&ng phán đoán v& l&ch s& n& c Vi&t] là sách kh&o sát phê bình các s& ph&m cũ vi&t đ&n 1418, đã nh&n xét r&ng: "L&i l&y con toán mà k& xem t& kho&ng đ&i Kinh [D&ng V&ng], đ&i Hùng [V&ng], 20 đ&i vua 2.622 năm, nhi&u ít tr& đi bù l&i, m&i vua đ&c 120 tu&i. Ng&oi ta không ph&i là vàng đá, sao l&i s&ng lâu đ&c nh& th&." (1)

Cùng th&i v&i Ngô Th&i Sĩ là Lê Quý Đôn (1726-1784). Khi tra c&u v& nh&ng đ&a danh d&oi th&i đ&i Hùng V&ng, h&c gi& n&y vi&t trong sách Vân đài lo&i ng& nh& sau: "...Tôi xét đ&i Hùng V&ng, trên n&i đ&i H&ng Bàng, không có ch& nghĩa gì truy&n l&i; v& 15 b& đ&t ra th&i đó, cùng v&i các qu&n huy&n do nhà Hán, nhà Ngô [Trung Hoa] m&i đ&t ra, tên g&i l&n l&n; tôi ng& r&ng nh&ng tên đó do các h&u nho góp nh&t vay m&n chép ra, khó mà tin đ&c..."(2)

Ng&oi công khai lên ti&ng đ& kích truy&n thuy&t Hùng V&ng ch& là chuy&n "ma trâu th&n r&n" là vua T& Đ&c (tr& vì 1847-1883). Trong đ& ngày 12-7 năm bính thìn (12-8-1856), T& Đ&c vi&t: "...Vi&c Kinh D&ng và L&c Long mà Sĩ cũ đã chép, h&c có h&c không, đ&u có nh&ng không nên th&o lu&n đ&n là h&n c&, th& mà Sĩ cũ nh&t lu&t chép b&ng ch& l&n, và trong ch& chép &y l&i ph&n nhi&u mò m&m nh&ng chuy&n "ma trâu th&n r&n", nh&ng thuy&t hoang đ&ng quái đ&, không h&p l& th&ng..."(3)

Vào đ&u th& k& th& 20, s& gia Trần Tr&ng Kim nh&n xét v& chuy&n Hùng V&ng "không ch&c là chuy&n xác th&c".(4) Khi phiên d&ch b& Đ&i Vi&t s& ký toàn th&, tác gi& Nh&ng Tr&ng đ&a ra l&i bản: "Nói cách khác, trong các s& cũ c&a ta không h& có chép chuy&n h& H&ng Bàng cùng vua Th&c. Hai chuy&n đó là t& Ngô Sĩ Liên ch&p n&i "đ&u cua, tai &ch" mà ch& t&o nên."(5)

Trình bày nh&ng ý ki&n trên đây đ& cho th&y r&ng không ph&i ngày nay, v&i tinh th&n khoa h&c, các b&n tr& m&i nghi ng& tính xác th&c c&a chuy&n Hùng V&ng mà t& th& k& 18 đã có nhi&u nhà nghiên c&u & trong n& c ph&n bác chuy&n Hùng V&ng.

V&i cách nhìn th&c t&, khoa h&c, ch&c ch&n không ai có th& tin chuy&n Hùng V&ng là chuy&n có th&t. Tuy nhiên, đ& hi&u giá tr& c&a truy&n thuy&t Hùng V&ng, chúng ta nên quay v& th&i đi&m xu&t hi&n truy&n thuy&t n&y.

III.- THỜI ĐIỂM XUẤT HIỆN CHUYỆN HÙNG VƯƠNG

1. THỜI ĐIỂM SẴN HỒ Bộ quác sß đßu tiên cßa nß ta là sách Đßi Vißt sß ký cßa Lê Văn Hßu. Sách nßy đß cß vißt xong năm 1272, không có chuyện Hùng Vương. Sau sách cßa Lê Văn Hßu là hai bß An Nam chí lßc cßa Lê Tßc (có thß soạn xong năm 1333), và Vißt sß lßc (xußt hißn khoßng 1377, không bißt tên tác giß), bßt đßu đß cßp sß lßc chuyện Hùng Vương. Tuy nhiên, nhßng hai bß sß nßy mßt thßi bß mßt tích và chß đß cß phát hißn vß sau nßy mà thôi.

Dòng chính sß tß Lê Văn Hßu đß cß tißp nßi bßng bß Đßi Vißt sß ký tßc biên, do Phan Phù Tiên soạn theo lßnh cßa vua Lê Nhân Tông (trß vì 1443-1459). Bộ sách nßy nay thßt truyßn, nên không ai bißt Phan Phù Tiên có chép truyện thuyết Hùng Vương không?

Ngß i ta chß bißt chß cß nß truyện thuyết Hùng Vương đã đß cß Ngô Sĩ Liên đßa vào chính sß trong Đßi Vißt sß ký toàn thß, gßi i tßt là Toàn thß, soạn xong năm 1479 đß i trißu đß i vua Lê Thánh Tông (trß vì 1460-1497), em cßa vua Lê Nhân Tông.

Trong giai đß n tß Đßi Vißt sß ký cßa Lê Văn Hßu đß n Đßi Vißt sß ký toàn thß cßa Ngô Sĩ Liên, xußt hißn hai bß sách quan trßng:

Thß nhßt là Vißt đß n u linh tßp (Tßp chuyện u linh ß Vißt đß n) là sách gßm nhßng câu chuyện u linh, hoang đßng ß cß Vißt, đß cß cho là do Lý Tß Xuyên soạn xong năm 1329 đß i đß i vua Trßn Hißn Tông (trß vì 1329-1341). Sách gßm các chuyện: Sĩ Nhißp, Phùng Hßng, Trißu Quang Phßc, Lý Phßt Tß, Hai Bà Trßng, Mß Ê, Lý Qußng, Lý Ông Trßng, Lý Thßng Kßt, Phßm Cß Lßng, Lê Phßng Hißu, Lý Phßc Man, Thßn núi Đßng Cß, Thßn Bßch Mã, Thßn núi Tßn Viên...

Thß hai là bß Lĩnh nam chí quái (Trích nhßng chuyện quái đß n ß vùng phía Nam núi Ngũ Lĩnh), có thß do Trßn Thß Pháp soạn, khoßng vào đßu thß kß 15. Sách nßy "góp nhßt nhßng chuyện thßn tiên cß tích vß đß i Hßng Bßng, nhßng chuyện Bßch trß (trß trßng), Kim quy (rùa vàng), Tân lang (trßu cau), Tây qua (đßa hßu), Bánh chßng, Phù Đßng thiên vßng, Lý Ông Trßng, Chß Đßng Tß, Hai Bà Trßng, Thßn Tßn Viên...Cß xem nhßng đß mßc ßy thì bißt quyßn ßy có liên lßc vß i tßp Vißt đß n u linh kß trên. Cß theo hai bài tßa nói trên thì nguyên quyßn ßy có 22 truyện, nhßng ngß i đß i sau cß tßc thêm mãi vào, càng ngày càng nhißu."(6)

Một số chuyện trong hai sách này về sau được ghi lại thành những câu chuyện cổ a đời Hùng Vương. Phái dài dòng như trên để thấy rằng trước khi chính thức vào quác sá, chuyện Hùng Vương đã bằng bằng trong các truyện thuyết thần thoại (quái đá, u linh) cổ a nác ta.

2. THá ĐIáM TÂM LINH: Truyện thuyết Hùng Vương xuất hiện từ thế kỷ 14 đến thế kỷ 15. Về pháng diện tinh thần, người Việt tin rằng đời sống con người kéo dài sau khi chết, nghĩa là khi chết đi, chết có thể xác bỏ tiêu hủy, còn linh hồn vẫn sống quanh quẩn với người sống, nên người Việt luôn luôn thờ cúng tổ tiên.

Ngoài việc thờ cúng tổ tiên, vì khoa học cổ a đời cổ điển, người Việt còn thờ cúng những sự cá mánh thiên nhiên như thần sám, thần sét, thần núi, thần sông, thần cây... Khi hán hán, vua, quan, dân chúng lập đàn cầu mưa cho trời mưa. Khi lụt lội, nác sông tràn ngập, người ta cúng tạ và khi hy sinh một mạng người, quáng xuáng sông cho thần sông bắt gián. Khi bệnh tật, thay vì uống thuốc, người ta xin bùa phép để chữa bệnh.

Nhá thế, thế điá má xuất hiện truyện thuyết Hùng Vương (thế kỷ 15) là thế điá má mà người Việt còn rất tin tưởng vào thần linh và những mảnh lạ cá siêu nhiên, nên chuyện thần thoại huyền nhiệm để làm cho người ta tin tưởng và cảm phục hồn cá sá thế.

Nói chung, ngày nay chúng ta gọi những hiện tượng này là mê tín dị đoan. Để biết, cho đời ngày nay (2009), nhiều người vẫn còn tin vào những chuyện bá xáp vào loại mê tín dị đoan, như bói toán, “ngái cá m” (hiện rất phổ thông ở trong nác), và vẫn thích nghe cũng như cá tin vào những chuyện huyền diệu thần kỳ bên lề hán là sá thế. Nhá thế, trong các thế kỷ trước, những chuyện thần thoại, truyện thuyết, chế chế tác đời rất lâu đời tâm lý quán chúng, và có khi còn tác động mạnh mẽ hán cá sá thế lịch sử.

Đáng thế, dù theo khoa học thế cá nghiá m, có một thế cá không thể phủ nhận rằng, như vào niềm tin tâm linh, dù là mê tín dị đoan (như cầu khán, uống nác phép...), con người khi vượt thoát được bệnh tật hay những hoàn cánh khó khăn tưởng chừng như không vượt qua được.

Về này, truyện thuyết Hùng Vương, dù có tính cách thần thoại, thế khi chính thức mở đầu quác thế trong đời Việt ký toàn thế cá Ngô Sĩ Liên, xuất hiện vào thế kỷ 15, chế chế đã tác động mạnh mẽ trên tâm lý quán chúng, trở thành niềm tin và niềm tự hào dân tộc về quác thế

thông lißng cßa tß qußc kæng yßu.

IV.-ß TßI SAO TRUYßN THUYßT HßNG VßNG?

Trong thßi đßi m con ngß i ít hißu bißt vß khoa hßc, rßt tin tßng vßo nhßng mßnh lßc thßn bæ, sißu nhißn thßi truyßn thuyßt Hßng Vßng tß nhßng chuyßn thßn thoßi dßn gian, tß cßch sßch Vißt đßi n u linh tßp, Lænh nam chæch qußai, bßc vßo qußc sß, lß chuyßn cß thß hißu đßc, nhßng cß lß cßng cßn phßi chß y thßm đßn mßt nhu cßu chænh trß cßp thißt cßa trißu đßi Lß Thßnh Tßng. Đß lß nhu cßu xßy đßng truyßn thßng qußc gia (qußc thßng) cho mßt nßc Đßi Vißt đßc lßp hßng mßn h.

1.ß XßY ĐßNG QUßC THßNG: Khi mßi lßp qußc, trßn đßa bßn nßc Vißt, cß nhißu bß tßc vß nhißu sßc dßn khßch nhau sinh sßng. Theo truyßn thuyßt Hßng Vßng thßi cß tß cß 15 bß tßc. Nhßng nghißn cßu nhßn chßng hßc cho thßy bßn cßnh cßch sßc dßn bßn đßa, cßn cß nhßng sßc dßn tß cßch hßi đßo xa xßi trßn vßo, vß nhßng ngß i tß cßch xß phßng bßc (Trung Hoa) tißn xußng. Mßi bß tßc hay sßc dßn lß cß mßt sßng tß rißng, mßt tßp tßc rißng, mßt ngßn ngß rißng. (Ngß i Kinh, ngß i Hoa, ngß i Tßy, ngß i Nßng, ngß i Thßi, ngß i Mßng...)

Cß bß tßc hay sßc dßn trßn cßng đßa bßn cß Vißt đß kßt hßp vß quyßn lßi chung cßa dßn chßng bßn đßa, chßng lßi ngß i Trung Hoa tß phßng bßc xußng xßm lßng, cßng nhau tranh đßu gißnh đßc lßp. Cußc tranh đßu nßi tißng đßc sß sßch ghi lßi đßu tißn vßo nßm 40 do Hai Bß Trßng ß Mß Linh lßnh đßo. Lßc lßng bßn đßa cßng ngßy cßng mßn h vß cußi cßng thßnh cßng vß i Ngß Quyßn nßm 938. Ngß Quyßn chænh thßc xßng vßng nßm 939.

Tß đß , hßnh thßnh mßt nßc đßc lßp mßi mß sau Đßnh Bß Lænh (trß vß 968-979) đßt tßn lß Đßi Cß Vißt nßm 968. Khi đßt nßc đßc vßng vßng, Læ Thßnh Tßng (trß vß 1054-1072) đßi tßn thßnh Đßi Vißt nßm 1054. Nhà Minh xßm lßng Đßi Vißt nßm 1407. Lß Lßi chißn thßng qußn Minh sau 20 nßm khßng chißn, vß lßp ra trißu đßi nhà Lê nßm 1428. Nhà Lê tßi xßy đßng đßt nßc, nhßt lß phßc hßng nßn vßn hßa nßc nhà. Đßn đßi Lß Thßnh Tßng, nßc Đßi Vißt trß nßn hßng cßng, trung ßng tßp quyßn chßt chß, phßp lußt quy cß, kinh tß phßt trißn, qußn đßi tinh nhuß.

Đß lß mßn tßng tinh thßn cho qußc gia Đßi Vißt đßc lßp vß hßng cßng, cßn phßi xßy đßng qußc thßng, lß mßu sß chung cho đßi sßng tinh thßn vß tßm linh cßa tßt cß cßch sßc dßn ngß i

Viết cùng sinh sống trong lãnh thổ Đàng Ngoài. Truyền thuyết Hùng Vương xuất hiện trong bộ sử của Ngô Sĩ Liên dưới triều Lê Thánh Tông nhằm đáp ứng nhu cầu tinh thần và tâm linh này.

Đã cho những bộ tộc hay sắc dân của Đàng Ngoài cùng ngời lên và sống chung, trong một đất nước chung thì cần phải xây dựng một truyền thống quốc gia chung (quốc thống) chung, một thu nhập chung. Tất đó, huyền thoại Hùng Vương, với thu nhập chung đã hình thành đội đoàn kết các sắc tộc với nhau, qua hình tượng một mẹ sinh trăm trứng, nở ra trăm con.

Huyền thoại chia 50 con xuống biển, 50 con lên rừng là để tính công sinh của người Việt. Dù ở rừng hay ở biển, dù thu nhập khác nhau, theo những tập tục khác nhau, trên đất Việt mỗi người là anh em một cùng một bước trên, luôn luôn cùng sống với nhau một cách hòa bình trong đời gia đình dân tộc. Vì vậy xuất phát từ bước trên trăm con, với nhiều bộ tộc khác nhau, nên người Việt cũng dần dần nhận thêm nhiều sắc dân khác gia nhập đời gia đình dân tộc Việt, như người Trung Hoa, người Chăm Thành (Cham), người Chân Lạp (Cambodia).

Ngoài ra, huyền thoại Hùng Vương còn kể về niềm tin tinh thần và tâm linh vào truyền thống cao cả và anh hùng của dân tộc để mỗi người hãy sinh sôi và xây dựng đất nước. Nhờ thế, niềm tin vào huyền thoại Hùng Vương tạo cho dân tộc chúng ta một sức mạnh “Phù Đàng” thần kỳ, để vượt vai hùng của một cõi phương nam cho đến ngày nay.

2. GIỚI THÍCH SỰ CHUYỂN TIẾP GIỮA MÂU HỘ VÀ PHỤ HỘ : Một điểm cần chú ý là vào thời cổ sơ, cho đến cuối thời Hai Bà Trưng (40-43), và có thể cho đến thời Bà Triệu (248), xã hội của Việt theo mô hình (matriliney) và có thể theo cấu trúc mô hình (matriarchy), trong đó người đàn bà làm chủ gia đình và cả xã hội nữa.

Vào Hai Bà Trưng, các truyền thống lãnh đạo của Hai Bà họ Hồ là phần nổi. Theo truyền thuyết từ bộ sử thì Đàng Ngoài Nam quốc sơ dĩ nhiên của Phạm Đình Toái và Lê Ngô Cát dưới thời vua Tự Đức (trên vì 1848-1883), chúng Bà Trưng bắt đầu Đàng Ngoài, nên bà mẹ nổi lên chúng Tô Đàng, trở thành chúng, đến nay vẫn còn.

Thật sự khi Bà Trưng khởi nghĩa, chúng bà vẫn còn sống. Sau khi thất bại năm 42, hai vị chúng Bà Trưng trở về Cấm Khê, rồi bắt đầu giết năm 43. Tác giả K. W. Taylor (người Hoa Kỳ), trong sách The Birth of Vietnam [Việt Nam khai sinh], cho rằng chúng Bà Trưng bắt đầu khai tử trong khi ông vẫn còn sống và cùng với khởi nghĩa, vì thành kiến trên nam của các nhà viết sử

ngi Vi t vào nhng th k sau th i Hai Bà Trng. Nhng sg gia ny không th chp nhn chuy n mt ngi ph n lãnh đ o cuc kh i nghĩa và tr thành vua trong khi ông chng v n còn sng, nên h khai t ông chng, và gi i thích rng Tô Đ nh đã gi t chng Bà Trng.(7)

Khi kh i nghĩa vào năm 248 (m u thìn), bà Tri u Th Trinh (Tri u u) n i lên cùng mt l n v i anh là Tri u Qu c Đ t, nhng t i sao ông anh không lãnh đ o mà l i đ cho ngi em gái c m đ u? Đi u ny chng t lúc đó ngi ph n v n còn nh hng ng m nh m trong xã h i h n là ngi i đàn ông.

Giáo s Nguy n Ng c Huy, trong sách Qu c tri u hình lu t cho rng mt trong nhng thay đ i mà s đ h c a ngi i Trung Hoa đã mang đ n cho dân Vi t là ch đ ph h . "V m t phong t c, ngi i Vi t đã t ch đ m u h b c sang ch đ ph h . Cùng v i vi c làm l c i h i theo l i Trung Hoa, ngi i Vi t đã có h và theo h c a ngi i cha. H u h t các h mà ngi i Vi t Nam còn dùng đ n ngày nay đ u là nhng h c a ngi i Trung Hoa, nhng đ c tr i theo ti ng Hán Vi t. Vi c k th a và lãnh đ o thì chuy n t con gái sang con trai theo mt di n trình dài đ c. Sau cuc kh i nghĩa c a Hai Bà Trng năm 39 thì đ n Bà Tri u đ ng lên lãnh đ o cuc tranh đ u chng ngi i Trung Hoa năm 248. Nhng t đó tr đi, các cuc v n đ ng đ c l p đ u do ngi i đàn ông Vi t c m đ u. V y ta có th b o rng cho đ n lúc Bà Tri u d y binh, xã h i Vi t h y còn ít nhi u tính cách m u h , nhng sau đó thì hoàn toàn chuy n qua ph h ."(8)

Sau th i gian dài b Trung Hoa đ h , xã h i c Vi t chuy n đ i theo t p t c Trung Hoa, t b m u h và có th c m u quy n n a, đ chuy n theo ph h (patriline) và ph quy n (patriarchy). Vào th k 15, ch đ ph h và ph quy n tr nên th nh hành cùng v i s l n m nh c a ch đ quân ch d i th i Lê Thánh Tông. Ph i chng s gia Ngô Sĩ Liên đã thêm ph n Hùng V ng, nh m t o ra mt gia ph ph h ph quy n ngay t đ u khi dân Vi t m i l p qu c, cho h p v i tinh th n tôn trng nam quy n tuy t đ i c a ch đ quân ch th i ông?

Vi c các s gia t Ngô Sĩ Liên tr v sau chép rng vua L c Long Quân nói v i bà Âu C : "Ta là dòng dõi rng, ngi i là dòng dõi tiên, ăn v i nhau lâu không đ c. Nay chúng ta đ c m t trăm con, v y ngi i đ em năm m i con lên núi, còn ta đ em năm m i con xu ng bi n l p nghi p", đã chính th c xác l p vai v c a ngi i đàn ông trong gia đnh và ngoài xã h i, đ ng th i còn gi i thích giai đ n chuy n t p t m u h và m u quy n sang ph h và ph quy n.

Có nh th m i gi i thích h p lý cho vi c trong cùng mt n c Vi t, có nhng ngi sng đ ng bng duyên h i theo ph h , trong khi v n có nhng ngi mi n núi và cao nguyên nh

ngái Máng giá máu há. (Xin đáng quên ráng vua Lê Thánh Tông gác ngái Máng ở Thanh Hóa.). Nháng ngái đáng báng theo phá há chính là con cháu Lác Long Quân và nháng ngái mián núi theo máu há là háu duá cáa bà Âu Cá.

KáT LUáN

Tóm lái, xét theo tiêu chuán khoa hác thác nghiám ngày nay, truyện thuyết Hùng Vương có tính cách thán thoái, thiáu nháng cháng lý xác thác đá đác xem là quá khá thát sá cáa dân tác. Tuy nhiên, trong đái sáng tinh thán cáa ngái Viát, truyện thuyết Hùng Vương xuất hián tá thá ká 15 đã đóng mát vai trò hát sác quan tráng.

Huyán thoái Hùng Vương là nán táng tâm linh thiát yáu làm đá mát a tinh thán cho toàn dân tin táng vào nán táng cáa quác gia. Ngay cá gán đây cáng sán Viát Nam duy vát vô thán, đá kích mê tín đá đoan, nháng cũng phái cáu vián đán Hùng Vương, kiám cách ván đáng tái đa huyán thoái Hùng Vương, vái nháng câu chuyán nhá Thánh Gióng (Phù Đáng Thiên Vương), đá tuyên truyền hô hào quán chúng tham gia chián đáu theo đáng lái má dân cáa cáng sán.

Huyán thoái là nháng câu chuyán có tính cách táng táng, "đác trình bày nhá thá đã thác sá xáy ra ở mát thái đái trác đá giái thích nháng truyện tháng có tính cách vũ trá luán và siêu nhiên cáa mát dân tác, nháng vá thán linh, nháng anh hùng, nháng đác đá má văn hóa và tín ngáng cáa há. Mác đích cáa huyán thoái là đá giái thích sá sáng táo con ngái, loài vát, đáa lý, các hián táng tá nhiên, cũng nhá nháng nghiá lá trên nán táng tôn giáo."(9)

Trong lách sá nác ta, huyán thoái Hùng Vương là máu sá chung cho tát cá dân Viát, thá hián bán sác và quác tháng dân tác Viát. Đó là chá tráng sáng đoàn kát, sáng hài hòa giáa mái ngái dù có sá khác biát vá bá tác, táp quán, tín ngáng, máu há hay phá há, trong tinh thán cáng sinh, nháng luôn luôn giá váng ý chí đác láp bát khuát, cáng quyát cháng ngoái xâm.

Váy huyán thoái Hùng Vương, hoác huyán thoái "con ráng cháu tiên", dù đi xa sá thát lách sá, ván luôn luôn rát cán thiát đá nuôi đáng tinh thán đoàn kát dân tác, niám tá hào Viát Nam. Mát dân tác không có niám tá hào thì không thá đáng váng đác. Chính nhá vào niám tá hào náy mà biát bao nhiêu thá há tá tiên chúng ta đã hy sinh tranh đáu đá đát nác chúng ta đác tán tái cho đán ngày nay.

Vấn đề là người Việt chúng ta ngày nay phải làm gì để xứng đáng với huy hiệu thiêng liêng, với niềm tự hào dân tộc, với công lao của tiền nhân đã dày công xây dựng đất nước chúng ta?

CHÚ THÍCH

1-Ngô Thị Sĩ, Việt sử tiêu án, bản dịch của Hội Việt Nam Nghiên Cứu Liên Lạc Văn Hóa Á Châu, Sài Gòn; Nxb. Văn Sĩ, San Jose tái bản, 1991, tr. 16.

2-Lê Quý Đôn, Vân đài loại ngữ, bản dịch của Phạm Vũ và Lê Hiền, Tủ Lác tái bản không đổi năm, Hoa Kỳ, tr. 167.

3-Quác sử quán triều Nguyễn, Việt sử thông giám cương mục, bản dịch Nxb. Văn Sĩ Đáa, Hà Nội 1957, tr. 20.

4-Trán Truyện Kim, Việt Nam sử lược, Sài Gòn: Nxb Tân Việt, in lần thứ 7, 1964, tr. 25.

5-Ngô Sĩ Liên và các sử thần đời Lê, Đái Việt sử ký toàn thư, ngoại kỷ, bản dịch của Mạc Báo Thán Nháng Táng, dịch năm 1944, Đái Nam, Glendale, California, tái bản, không đổi năm, tt. 51-52.

6-Dáng Quáng Hàm, Việt Nam văn học sử yếu, Sài Gòn: Bá Quác Gia Giáo Dác, 1960, in lần thứ bảy, tr. 244.

7-K. W. Taylor, The Birth of Vietnam [Việt Nam khai sinh], University of California Press, 1983, tt. 38-39.

Suy nghĩ về truyện thần thoại Hùng Vương

Tên Gia Phụng

Tháng 25, Năm 2009 11:11

8-Nguyễn Ngọc Huy, Quê hương hình luật, phiên âm, dịch nghĩa và chú thích, quyển A, Viet Publisher, [không đăng in xuất bản], 1989, tr. 19.

9-Maria Leach & Jerome Fried [biên tập] và một nhóm tác giả, Funk & Wagnalls Standard Dictionary of Folklore, Mythology, and Legend, San Francisco: Harper, 1984, tr. 778. (Phần dịch nghĩa lấy do Ermine W. Voegelin viết.)